

Eylül 2019

BAAS REJİMİ VE SURİYE'DE TAHT OYUNLARI: HAFİZ ESAD'IN STRATEJİK MİRASI

Dr. Can Kasapoğlu | Güvenlik ve Savunma Araştırmaları Programı Direktörü
Emre Kürşat Kaya | Araştırmacı

BAAS REJİMİ VE SURİYE'DE TAHT OYUNLARI: HAFIZ ESAD'IN STRATEJİK MİRASI

Dr. Can Kasapoğlu | Güvenlik ve Savunma Araştırmaları Programı Direktörü
Emre Kürşat Kaya | Araştırmacı

Neler Oldu?

- 2019 Ağustos sonlarında Suriye'de kritik gelişmeler meydana gelmiştir.
- Baas rejimi, General Süheyl Hassan tarafından komuta edilen elit Kaplan Kuvvetleri'ni (Qawat al-Nimr – Tiger Forces) yeniden organize etmiştir. Hassan'ın emrindeki güçler, 25. Özel Görevler Terörle Mücadele Tümeni adı altında doğrudan Suriye Arap Silahlı Kuvvetleri emir komuta

zinciri altına alınmıştır.

- Rejim, Suriye'nin en zengin 'iş adamı' olan Rami Makhlouf'un, milis örgütlerini finanse eden kritik al-Bustan Vakfı da dahil olmak üzere, varlıklarına el koymuştur. Bazı kaynaklar Rami Makhlouf'un ev hapsinde tutulduğunu dahi iddia etmektedir.

Önemi

General Süheyl Hassan ve Kaplan Kuvvetleri uzun süredir Rusya Federasyonu'nun Suriye Arap Silahlı Kuvvetleri'ni yeniden inşa etme planlarının merkezinde idi.

Suriye'nin, Esad'lardan sonra ikinci en önemli ailesinin önde gelen bir üyesi olan Rami Makhlouf, ülkedeki en güçlü ekonomi aktörlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Makhlouf,

bazı Kaplan Kuvvetleri birliklerini de içeren çeşitli seçkin askeri ve paramiliter oluşumların kilit sponsorlarından biridir. Son değişiklikler ile, Beşar Esad ve rejimin üst düzey askeri elitleri, Orta Doğu'da on yıllardır süregelen Baasçı uygulamaların bir başka örneğini gerçekleştirmiş ve olası meydan okumaları, daha vuku bulmadan saf dışı bırakmayı seçmiş görünmektedir.

Arkaplan

General Süheyl Hassan, iç savaşın son yıllarında imtiyazlı bir askeri kişilik olarak ön plana çıkmıştır. Suriye Hava Kuvvetleri İstihbaratından gelen General Süheyl Hassan, üst düzey Rus yetkililer tarafından taltif edilmiş, Kremlin için önemi birçok vesilede kanıtlanmıştır. Örneğin, General Hassan, Başkan Putin'in Aralık 2017'deki Hmeimim Hava Üssü'nü ziyareti sırasında Beşar Esad ile birlikte aynı masada yer almış, Putin tarafından kişisel olarak övülmüştür. Bunun yanı sıra, Rusya Genelkurmay Başkanı Valery Gerasimov, 2017 yılında General Hassan'ı bir kılıçla ödüllendirmiştir. Bir yıl öncesinde de, General Süheyl Hassan en yüksek Rus askeri madalyalarından birine layık görülmüştür.

Kaplan Kuvvetleri, Rus askeri danışmanlar, bu danışmanlarca sağlanan hareket konseptleri ve Rus silahları ile desteklenmektedir. Ağustos 2017'de, TASS, Suriye askeri tarihinde ilk kez, General Süheyl Hassan'ın komutasındaki bir birliğin, hava indirme hareketi gerçekleştirdiğini bildirmiştir. 2018'deki Doğu Guta Harekatı sırasında, General Hassan'ın Kaplan Kuvvetleri, Rusya'nın tasarrufu ile taarruzu yönlendirmiştir. Kaplan Kuvvetleri'nin, Hafız Esad döneminin mirası olan Suriye Cumhuriyet Muhafızları ve Mahir Esad'ın komutasındaki 4. Zırhlı Tümen gibi seçkin birliklerin yerine, Rusya'nın tercihi olması dikkat çekicidir. Daha da önemlisi, başkent Şam'a çok yakın olan bu operasyonlarda, General Süheyl Hassan'a Rus yakın korumalar eşlik etmiştir.

Sonuç olarak, yukarıda belirtilen gerçekler göz önünde bulundurulduğunda, Rusya'nın özel ilgi gösterdiği, Suriye Arap Silahlı Kuvvetleri'nin yeni jenerasyonunun sadakatini kazanabilecek Nusayri bir generalin hızlı yükselişinin, Baas rejimi-

min eski muhafızlarını (mevcut savunma bakanı General Ali Abdullah Eyyub gibi) ve hatta Beşşar'ın bizzat kendisi endişelendirmesi mümkündür.

General Süheyl Hassan, Mart 2018'de, yanında seçkin Rus korumaları ile Kasiyun Dağı'ndan Şam'a bakarken.

General Süheyl Hassan, Suriye Savunma Bakanı Ali Abdullah Eyyub ile Doğu Kalamın ziyareti sırasında. Yeni terfi etmiş bir Tuğgeneral olan Süheyl Hassan'ın, Rus özel korumaları ile birlikte Baas rejiminin savunma bakanı ile aynı hizada yürüyerek, kendisi için tezahürat yapan Suriye Arap Silahlı Kuvvetleri personeli ile tokalaşması düşündürücüdür.

Beşşar'ın 2016'da vefat eden annesi Anisa'nın ailesinden gelen Rami Makhlof, en azından son gelişmelere kadar, Suriye'deki en zengin kişi olarak kabul ediliyordu. Tahmini olarak 6 milyar dolarlık serveti kontrol etmekteydi ve Syria-tel (ülkedeki en büyük GSM operatörü), Cham Holding ve Al-Watan gazetesi gibi dev yatırımların sahibidir. Bazı uzmanlar Rami Makhlof'un Suriye ekonomisinin yüzde 60'ını kontrol ettiğini tahmin etmektedir. Dikkat edilmesi gereken diğer bir nokta, bazı ortak çıkar ilişkilerine rağmen, Rami'nin, Cumhuriyet Muhafızları üzerinde önemli bir etkiye sahip 4. Zırhlı Tümen Komutanı ve Esad ailesinin en önemli ikinci ismi General Mahir Esad ile anlaşmazlık içinde olmasıdır. Mahir'in, İran'ın Suriye'deki en iyi müttefiklerinden biri olduğu da unutulmamalıdır¹.

Bustan Vakfı, Makhlof ailesi için kilit bir araçtır. Vakıf, iç savaş boyunca paramiliter kuvvetlerin ve bazı özel askeri şirketlerin sponsoru olmuştur². Bustan Vakfı ayrıca, General Süheyl Hassan'ın muharip kabiliyeti yüksek Kaplan Kuvvetleri'nin bazı birliklerini de finansal olarak desteklemiştir³.

Bu arada, dikkat edilmesi gereken bir diğer önemli gelişme, uzun yıllardır Suriye Hava Kuvvetleri İstihbaratı'nın başında olan General Cemil Hassan'ın (Süheyl ile bilinen bir akrabalık bağı yoktur) 2019 Yaz döneminde "emekli edilmesidir". General Hassan'ın Suriye'deki İran kaynaklı Şii milislere ilişkin olumlu tutumu uluslararası basında yer almıştır⁴. Daha da önemlisi, 2016'da General Hassan, Sputnik Arapça'ya sansasyonel bir röportaj vermiştir ve Başkan Beşşar Esad'ın ayaklanmalara verdiği ilk tepkisini, Hafız Esad'ın 1982 Hama isyanını bastırma için aldığı ağır tedbirleri hatırlatarak eleştirmiştir⁵.

Kimi kaynaklara göre Cemil Hassan'ın İran ve İranlı milisler yanlısı tutumu, 2019 Haziran'ında Rusya'nın arabulucuğunda gerçekleştirilen bir İsrail – Suriye istihbarat diplomasisi çabasının sonuçsuz kalmasına da neden oldu⁶. Müteakiben General Cemil Hassan emekli edilirken, Suriye Arap Hava Kuvvetleri İstihbaratında bir dizi kritik komutan atamaları da bu gelişmeyi izledi. Son olarak, General Süheyl Hassan'ın Suriye Hava Kuvvetleri İstihbaratından geldiğini ve bu yüksek nüfuzlu teşkilatın Kaplan Kuvvetlerine personel sağladığını da not etmek gerekiyor.

¹ Kirill, Semenov. "Who Controls Syria? The al-Assad Family the Inner Circle and the Tycoons", Russian International Affairs Council, <https://russiancouncil.ru/en/analytcs-and-comments/analytcs/who-controls-syria-the-al-assad-family-the-inner-circle-and-the-tycoons/>, Erişim tarihi: 4 Eylül 2019.

² Ibid.

³ Detaylı bir inceleme için, bkz. Gregory, Waters. The Tiger Forces: Pro Assad Fighters Backed by Russia, Middle East Institute, 2018.

⁴ Anton, Masradov. "Is Russia Behind Syria's Security Apparatus Reform" Al-Monitor, July 2019, <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2019/07/russia-syria-iran-security-apparatus-reform.html>, Erişim tarihi: 4 Eylül 2019.

⁵ Aron, Lund. "A Voice from the Shadows", Carnegie Middle East Center, November 2016, <https://carnegie-mec.org/diwan/66240>, Erişim tarihi: 4 Eylül 2019.

⁶ Anton, Masradov. "Is Russia Behind Syria's Security Apparatus Reform" Al-Monitor, July 2019, <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2019/07/russia-syria-iran-security-apparatus-reform.html>, Erişim tarihi: 4 Eylül 2019.

Değerlendirmeler

►► Kaplan Kuvvetleri, 25. Özel Görevler Terörle Mücadele Tümeni'ne dönüştürülmüş olsa da, değişimin ardından ortaya çıkacak doktriner muharebe düzenine ilişkin yeterli veriye sahip değiliz. Bu noktada, 25. Tümenin Suriye Arap Silahlı Kuvvetlerinin geleneksel emir-komuta zincirini atlamasına izin verilip verilmeyeceği (4. Zırhlı Tümen ve Cumhuriyet Muhafızları gibi 'özel' birlikler gibi), ya da General Süheyl Hasan'ın birliklerinin katı ve merkezi kontrol altında tutulup tutulmayacağı sorusu üzerinde durulmalıdır. İkinci senaryo gerçekleşirse, bu durum, onlarca yıllık Suriye Baas pratiğinin bir kez daha tekrarlanması anlamına gelecektir ve herhangi bir siyasi-askeri figürün Esad yönetiminin mutlak üstünlüğünü gölgelemesine izin verilmemiş olacaktır.

►► İlk bakışta, 25. Tümenin teşkil edilmesi, Savunma Bakanı Ali Abdullah Eyyüb'ün, Suriye Arap Silahlı Kuvvetleri içinde popüler ve hızlı bir şekilde yükselen Rus destekli bir generali "kontrol altına alma" hamlesi olarak görülebilir. Büyük ihtimale, Putin tarafından şahsen onurlandırılan güçlü bir Nusayri generalin yükselişi, rejimin geleneksel elitlerini rahatsız etmiştir. Ayrıca, Kaplan Kuvvetlerinin, Moskova'nın emriyle 4. Zırhlı Tümeni gerçekleştirilen birkaç harekatta oyun dışı bırakması, Mahir Esad'ı ve yakın çevresini ciddi şekilde kızdırmış olabilir.

►► Rami Makhlof ve Mahir Esad arasında (ve son zamanlarda da Rami ile Beşşar arasında) yaşanan rekabet göz önüne alındığında, son tasarruflar rejimin geleneksel siyasi-askeri eliti tarafından alınan 'güç pekiştirme' önlemlerinin bir parçası gibi görünmektedir. Aynı şekilde, daha önce Baas rejimi, enerji kaynaklarıyla ilgilenen Jaber ailesi tarafından finanse ve komuta edilen Esad yanlısı milis grupları dağıtmıştır ve ardından ailenin ekonomik varlıklarına el koymuştur. Yine de Makhlof ailesi ve Rami Makhlof, Jaber ailesine kıyasla yutması daha zor lokmalardır.

►► Bazı analistler, Kaplan Kuvvetlerinin ve Rami Makhlof'un düşüşünün Suriye'de diğer milis gruplarının ortaya çıkmasına yol açabileceği sonucuna varmıştır⁷. Her ne kadar böyle bir sonuç olasılıklar dahilinde olsa da, paramiliter faaliyetler Suriye İç Savaşı sırasında savaş ekonomisine bağlı gelişmiştir. Örneğin, Jaber'in güçlerinin büyük kısmı, militanların kontrolsüzce savrulmasına yer bırakmadan 5. Kolordu

ve Cumhuriyet Muhafızları tarafından başarılı bir şekilde farklı birliklere eklenmiştir.

►► Kaplan Kuvvetlerinin çeşitli paramiliter grupları içerdiği gerçeği hafife alınmamalıdır. Gevşek bir askeri ve paramiliter birlik karışımı kullanmak, Rusya'nın stratejik önceliği olan, Sovyet döneminden kalan uydusu Suriye Arap Silahlı Kuvvetlerinin ülkedeki silahlı monopol rolünü restore etmekle çalışmaktadır. İkincisi, Suriye Arap Silahlı Kuvvetlerinin diğer pek çok mensubu da Rus desteğinden yararlanmaktadır ve Süheyl değerli bir yatırım olmasına rağmen, unutulmamalıdır ki Kremlin için kimse vazgeçilmez değildir. Bu nedenle, şu an için, 25. Tümenin kuruluşunun Moskova'nın etkisini engellemek için bir rejim hareketi olarak nitelendirilmesi veya General Süheyl Hassan'ın Makhlof ailesinin sahadaki adamı olarak kategorize edilmesi gibi kesin yargılardan kaçınılmalıdır.

►► Ancak, açık olan nokta, Hafız Esad'ın Suriye mirasının 'DNA'sının' ve Baas rejiminin stratejik dayanaklarının, güvenlik teşkilatlarını birbirlerine karşı oynamaya, sürekli güç pekiştirmeye, daima kuşkucu ve tetikte olmaya odaklanıyor olmasıdır. Esad hakimiyeti bir darbenin ürünüdür. Bu hakimiyet, özü itibarıyla, hem içeride hem de dışarıda ince bir çizgide yürümesi gereken mezhepçi bir azınlık diktatörlüğü olmaya devam etmektedir. Hafız Esad'ın tasarladığı Suriye devlet mekanizmasının var oluş sebebi, başkanı iç ve dış her türlü tehdide karşı korumaktır. Beşşar'ın, ironik bir şekilde Sünni ayaklanmalara yol açan ancak aynı zamanda da rejimin direncini koruyan bu siyasi-askeri mirası devraldığını unutmamak gerekmektedir.

►► Baas rejiminin gücünü pekiştirmeyi seçtiği kesin olsa da, son değişikliklerin uzun vadede Beşşar Esad'ı mı Mahir Esad'ı mı güçlendireceği belli değildir. Kaplan Kuvvetleri, çeşitli hareketlerde Mahir'in 4. Zırhlı Tümenine operasyonel bir rakip olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca, Mahir Esad ve Rami Makhlof'un geçmişte birçok kez rekabet halinde oldukları bilinmektedir. Ancak, nihayetinde, kardeş kavgalarının Suriye'nin taht oyunlarında olağandışı olmadığı ve geçmişte Rifat Esad'ın kardeşi Hafız'ı devirmeye çalıştığı da unutulmamalıdır.

⁷ Gregory, Waters. "The 25th Division: Syria's Tiger Forces Get Rebranded," <https://international-review.org/the-25th-division-syrias-tiger-forces-get-rebranded/>, Erişim tarihi: 8 Eylül 2019.

EDAM Defense Intelligence Sentinel 2019/05

Eylül 2019

BAAS REJİMİ VE SURİYE'DE TAHT OYUNLARI: HAFIZ ESAD'IN STRATEJİK MİRASI

Dr. Can Kasapoğlu | Güvenlik ve Savunma Araştırmaları Programı Direktörü

Emre Kürşat Kaya | Araştırmacı